

(əvvəli ötən sayımızda)

XIX əsrin əvvəllərində qədim xalqların mifologiyasının tədqiqinə həsr olunmuş çoxcildli əsərlərin müəllifi ingilis alimi David Makkenzi İkiçayarasının qədim xalqlarının miflərini və onların yaratmış olduqları mədəniyyətin köklərini də araşdırmış, bu xalqların, o cümlədən sumerlərin etnik mənşəyi barəsində də fikirlər söyləmişdir.

Qədim tarixi dövrdə Babil ərazisi bir çox şəhər dövlətlərə bölünmüşdü. Sonrakı dövrdə quzeydəki şəhərlər Akkad adı altında, güneydəkilər isə Sumer adı altında azad dövlətlərin konfederasiyası formasında birləşdilər. Bu bölgü həm coğrafi, həm də etnik xarakter daşıyırdı. Akkadlar sami dilli idilər və xarici görünüşləri də sami tipinə mənsub idi. Sumerlərin isə üz-ləri və başları qırxılmış, dik burunlu idilər və sami tipindən fərqlənirdilər. Onlar sami dilində danışmırdılar və Babilin məlum olan ən qədim sakinləri idilər. Samilər gələne qədər onlar əkinçiliklə məşğul olurdular və yaxşı inkişaf edirdilər. Makkenzi elmi araşdırmaların nəticəsinə uyğun olaraq yazırdı ki, "sumerləri öncə onların qədim heykəllərinin görünüşünə görə monqol tipi ilə eyniləşdirdilər. Lakin sumerlərin daha gec təsvirlərini əks etdirən heykəlləri onların monqoloid olmadıqlarını göstərdi, sumerlərin etnik mənşəyi haqqında ən geniş təqdir olunmuş nəzəriyyələrdən biri onların ural altay tipinə və xüsusən də türklər və finlərlə eyni tipə mənsub olmaları haqqındadır. Sumerlərin dilinin ural-altay dili kimi aqulyutativ quruluşa malik olması bu nəzəriyyəni daha da əsaslandırılmış oldu. Sumerlərin sifətləri dik və başlarının arxası uzun idi ki, onların dolixokefal olduqlarını göstərir". (Mackenzie D. 1915, Səh. 4-6)

Makkenzi aşkar edilmiş bir çox dəlillərin Sumer mədəniyyətinin Mərkəzi Asiya mənşəli olması faktını inandırıcı göstərdiyini yazır. Türkiyənin Çin və Rusiya ərazisində aparılan arxeoloji tədqiqatlar nəticəsində əldə edilən dəlillər keçmişdə bu ərazilərdə məhsuldar təbii şəraitə və yüksək tərəqqiyə malik cəmiyyətlərin mövcud olduğunu göstərir. Mədəniyyətin bu qədim ocaqlarından quraqlıq, su çatışmazlığı və tozlu küləklər səbəbi ilə insanların vaxtaşırı məcburi köçləri baş vermişdir. Makkenzi yazırdı: "Pompellinin Türkmənistanın Anau qədim

fadə edilən heykəli çox xatırladır". (Mackenzie D. 1915, Səh. 4-6)

Misir mumiyalarını və misirlilərin qədim köklərini tədqiq edən yəhudi əsilli etnoloq Elliot Smitin gəldiyi nəticəyə görə sumerlər firon sülalələrinə qədərki Aralıq dənizi irqinə mənsubdurlar. Bu irqin doğu qolu Hindistana qədər, batı qolu isə Böyük Britaniya və İrlandiyaya qədər yayılmışdır.

Ərəblər də bu irqə daxildir.

Ələsgər Siyablı

Dünya tarixinin Turan dövrü

yaşayış məskənində apardığı arxeoloji qazıntılar nəticəsində son daş dövrünə aid tərkdilmiş qədim mədəniyyətin qalıqları aşkar edilmişdir. Orda tapılan saxsı nümunələri üzərindəki geometrik ornamentlər ondan çox uzaqlarda yerləşən

Suz, Elam, Babil sərhədlərində, Kiçik Asiyadakı Boğazköydəki hitit paytaxtında, Qara dəniz ətrafında və Balkanlarda aşkar edilənlərlə böyük bənzərlik təşkil edir. Bu tapıntılar iqlim şəraiti ilə əlaqədar Mərkəzi Asiya ərazisindən zaman-zaman irqi köçlərin baş verdiyini göstərən önəmli dəlillərdir. Anau mis dövrünə aid tapılan artefaktların içərisində bir saxsı heykəlcik Sumerdə dini məqsədlə isti-

lər və onlar yəhudilərin mənsub olduqları sami tipindən tamamilə fərqlənirlər. Sumer mixi yazılarının məhz Mesopotamiyada kəşf edildiyini sübut edə biləcək ilkin ibtidai variantını indiyədək aşkar etmək mümkün olmamışdır. Bu fakt mixi yazının bu əraziyə gələn Sumerlərin özləri ilə gətirdikləri haqqındakı fikrin elmdə üstünlük qazanmasına səbəb olmuşdur. (Mackenzie D. 1915, Səh. 4-6)

Makkenzinin gəldiyi nəticələr müasir antropologiya elmi tərəfindən də təsdiq olunmaqdadır. Türklərin başları arxadan uzunsovdu və antropoloqların türk çıxıntısı adlandırdıqları bir çıxıntıya malikdirlər və türklər əsas etibarilə dolixokefal tipinə mənsubdurlar. Türklərin müəyyən qismində müşahidə olunan braxikefali onların uzun illər ərzində monqollarla qarışmaları nəticəsində meydana gəlmişdir.

Sumer tarixində mübahisələrə səbəb olan məsələlərdən biri də "qarabaşlılar" məsələsidir. Sumer tarixini tədqiq edən bilim adamları içərisində bəzi mixi yazı mətnlərində sumerlərin özlərini "qarabaşlar" adlan-

Dravidlər də türklər və monqollar kimi Turan irqinə mənsubdurlar və yue-çi, monqollar və türklər kimi şimali şərqdən Hindistana gəlmişlər və burda qara rəngli irqdən olan Kolh və ya Kolar adlı tayfalarla o qədər içdən qaynayıb qarışmışlar ki, bədənlərinin quruluşu və rənginə görə onlardan fərqlənməməkdədirlər. Kohl tayfaları sonradan dravidlər tərəfindən şərqə doğru sıxışdırılmışlar. Dravidlər öncə yaşadığı Belucistan tərəfdən arilər tərəfindən sıxışdırılaraq Hindistana köçməyə məcbur olmuşlar". (A.Wirth, 1915, Səh. 5)

Assuroloqların bir çoxu sumerlərin dravidlərlə eyniləşdirilərək dərilərinin tünd rəngli olması ilə əlaqədar "qarabaşlı" adlanmaları haqqındakı fikirləri təkzib edir, bu məsələni fərqli şəkildə izah edirdilər.

İngilis tarixçi assuroloqu Georq Smit "Kaldilərin mənşəyinin izahı" adlı əsərində bu məsələyə aydınlıq gətirərək ya-

zırdı: "Dünyanın yaradılışı haqqındakı Babil mifində deyilir ki, dünyanın və insanların ali yaradıcısı baş tanrı Beldir. Lakin insanları günəş tanrısı Merodax yaratmışdır. Dünyanın yaradılışı haqqındakı himndə deyilir ki, tanrı insanları qarabaşlı yaratmışdı. Tanrı tərəfindən "qarabaşlı irq" in yaranması haqqında akkadların əfsanələrində də əks olunmuşdur.

Sinnaherib də qarabaşlı insanları itaət altına aldığına yazır. Samilərə qədər Akkad-sumer və Elamin əhalisi eyni irqə və dilə malik olan turanlılardan ibarət idi. Qarabaşlı ifadəsi İkiçayarasının qədim xalqı olan turanlılara onları öz hakimiyyətləri altına alan samilərin verdikləri addır və hakimiyyət sahibləri samiləritəət altına aldıkları turanlılardan özlərini fərqləndirmək üçün onlara bu adı vermişlər. Qarabaşlar sözünün həqiqi mənası ikinci dərəcəli, tabe etdirilən xalq mənasındadır". (G. Smith, 1880, Səh. 80-81.)

Eduard Meyerin yazdığına görə Xammurapi "salamat kakadi", yəni qarabaşlılar ifadəsi ilə qara saçlı samiləri nəzərdə tutur, sumerlər isəsaqlarını hər zaman təmiz qırırdılar. (Meyer E. 1906, Səh. 22)

Sumerin görkəmli tədqiqatçılarından Zakariya Sitchin "qarabaşlılar" ifadəsinə aydınlıq gətirərək yazırdı ki, Sumer mətnləri tanrı Enlilin dünyaya "qara başlı xalq" yaradılmadan öncə gəldiyini qeyd edirlər. Qarabaşlılar kəliməsi sumerlərin öz təmsalında bütünlükdə insan oğlunu ifadə etmək üçün istifadə etdikləri termindir. Sumer mifologiyasında sumerlər tanrının yaratdığı ilk insanlardır. İlk insanı, yəni Adapanı – ilk sumerlini tanrı Anın oğlu Enki arvadı Ninmax ilə birlikdə palçıqdan yaratmışdır. O atası An və qardaşı Enlil ilə birlikdə sumerlini üç yaradıcı baş tanrısından biridir. (Z.Sitchin. 2016, Səh. 77, 82)

(ardı gələn sayımızda)